

A BUDDHIST MANIFESTO

THE PRINCIPLES
OF THE **TRIRATNA**
BUDDHIST COMMUNITY

SUBHUTI

Een Boeddhistisch Manifest

De principes van de
TRIRATNA boeddhistische
gemeenschap

Door Subhuti

de 3 juwelen

€2,5

Een boeddhistisch manifest

De principes van de
TRIRATNA boeddhistische
gemeenschap

Door Subhuti

© 2012 Stichting de3juwelen

Voorwoord van de vertalers

In Nederland en Vlaanderen leeft sterk de wens het werk van Sangharakshita in de eigen taal te kunnen lezen. Wij houden deze wens voor vanzelfsprekend. Aan de uitvoering ervan willen wij met deze Nederlandse vertaling bijdragen. Wij hebben ervoor gekozen bij het vertalen zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke Engelse werk te blijven.

Sangharakshita is de oprichter en eerste leraar van de *Triratna Buddhist Order & Community*, in Nederland en Vlaanderen *Triratna boeddhistische beweging* genaamd. De lezer is naar ons idee het meest gediend met het historische woord van deze grondlegger, waarmee hij zijn eigen mening kan vormen.

Er is in deze vertaling voor gekozen de zogenaamde diakritische tekens in de tekst niet weer te geven. De schrijfwijze van woorden uit het Pali en Sanskriet in Romaans schrift wijkt daardoor af van die in het oorspronkelijke Engelse werk.

De vertalers

de 3 juwelen

Inhoud

INHOUD	1
VOORWOORD	2
HOOFDSTUK 1 DE PRINCIPES VAN DE TRIRATNA BOEDDHISTISCHE GEMEENSCHAP	4
DE BEHOEFTE VOOR EEN VERNIEUWING VAN HET BOEDDHISME	4
HOOFDSTUK2 VOOR TOEVLUCHT GAAN NAAR DE DRIE JUWELEN	6
HOOFDSTUK 3 VOOR TOEVLUCHT GAAN NAAR DE BOEDDHA	9
HOOFDSTUK 4 VOOR TOEVLUCHT GAAN NAAR DE DHARMA.	12
WAARDEREN VAN HEDENDAAGSE WETENSCHAP.	13
AANPASSING, CREATIEVE ONTVOUWING EN INTERNE VERNIEUWING IN DE TRADITIE..	13
EEN KRITISCHE OECUMENISCHE BENADERING.	15
NOCH ETERNALIST NOCH NIHILIST.	16
EEN GEBALANCEERDE BENADERING VAN DE BEOEFENING VAN DE DHARMA.....	19
HERSTELLEN VAN DE WERELD VAN DE VERBEELDING	20
DE BETEKENIS VAN KUNST EN CULTUUR	22
HOOFDSTUK 5 VOOR TOEVLUCHT GAAN NAAR DE SANGHA.	25
DE SANGHA	25
DE BETEKENIS VAN SANGHA	27
SPIRITUELE VRIENDSCHAP	28
DE TEST VAN SANGHA IS SPIRITUELE TOEWIJDING/COMMITMENT EN NIET LEVENSTIJL	29
EEN VERENIGDE SANGHA OP BASIS VAN TOEWIJDING/COMMITMENT	30
SOETRA-STIJL KLOOSTERLEVEN	32
EEN ALTERNATIEVE MANIER VAN LEVEN CREËREN	35
TRANSFORMEREN VAN DE WERELD	40
HOOFDSTUK 6 DE PRINCIPES VAN EEN BOEDDHISTISCHE VERNIEUWING	46
VOOR VERDERE INFORMATIE:	47

Voorwoord

door Urgyen Sangharakshita

Na vele jaren ervaring te hebben opgedaan met Boeddhisme in het Oosten en met twee of drie beginnende boeddhistische bewegingen in Groot Brittannië, richtte ik in 1967, wat nu de Triratna Boeddhistische Gemeenschap is, op. Natuurlijk had ik veel gezien dat me inspireerde en ik had ook veel goede Boeddhisten ontmoet, waarvan sommigen inderdaad mijn leraren zijn geworden. Ik was echter ook getuige geweest van veel corruptie en decadentie, en van veel zaken die eenvoudigweg niet relevant waren voor de hedendaagse situatie. Het was me duidelijk geworden dat er, in vele opzichten, een volledig nieuwe start nodig was, wilde de Dharma überhaupt overleven, laat staan enige invloed hebben op de moderne wereld. Aangezien ik qua karakter eerder een traditionalist ben, kwam ik met enige tegenzin tot deze conclusie. Maar ik zag geen alternatief. De tijd heeft mijn conclusie slechts bevestigd. Eigenlijk geloof ik dat we nog radicaler moeten worden.

Toen ik met deze vernieuwing aan het werk ging, werden een aantal principes voor mij duidelijk, die als basis konden dienen en deze zijn bepalend geweest in het oprichten van de Triratna Boeddhistische Gemeenschap. Ik geloof dat deze principes bruikbaar zijn voor al degenen die zich tegenwoordig voor de Dharma inzetten. En dus wilde ik ze onder de aandacht brengen van andere Boeddhisten wereldwijd. Vanwege mijn beperkt gezichtsvermogen ben ik echter niet meer in staat zelf veel te schrijven. Ik heb dan ook één van mijn senior volgelingen, Dharmachari Subhuti, gevraagd om een korte samenvatting te geven van de voornaamste principes die wij hanteren, als een soort manifest voor het moderne Boeddhisme. Subhuti werkt al bijna veertig jaar met mij samen en kent deze principes heel goed, zowel in hun theoretische diepgang als in hun praktische toepassing.

Wat hij heeft geschreven is een goede samenvatting van wat ik beschouw als de essentiële basis voor de vernieuwing van het Boeddhisme. Ik raad dit boekje dan ook aan al mijn volgelingen aan en eveneens aan al onze broeders en zusters waar dan ook. Moge het bijdragen aan het succes van de Dharma overal ter wereld.

Urgyen Sangharakshita,

Madhyamaloka, Birmingham, UK

3 juni 2012

Hoofdstuk I

De Principes van de Triratna Boeddhistische Gemeenschap

De Triratna Boeddhistische Gemeenschap is in 1967 in Londen opgericht door Urgyen Sangharakshita als antwoord op de moderne wereld die zo verschilt van alle andere waar Boeddhisten in de loop der tijden mee geconfronteerd zijn. Wat volgt is een overzicht van de voornaamste principes op basis waarvan die nieuwe boeddhistische beweging tot stand is gekomen en die haar sindsdien voortdurend geïnspireerd hebben. Dit is een samenvatting van die principes, in 't kort weergegeven, zonder veel ondersteunende uitleg, zodat hun volledig bereik kan worden opgemerkt.

De behoefte voor een vernieuwing van het Boeddhisme

De huidige wereld verschilt enorm van de wereld waarin het Boeddhisme is ontstaan en tot bloei is gekomen. Tegenwoordig beoefenen en onderrichten Boeddhisten de Dharma in een tijdperk van urbanisatie, globalisatie, massa communicatie en snelle technologische verandering, waarin het wetenschappelijk denken wijd verbreid is en ideeën over democratische rechten gemeengoed zijn. Bovendien is de invloed van Boeddhisme in haar traditionele thuislanden drastisch verminderd, met name in de loop van de twintigste eeuw. Maar gelegenheden om de Dharma te propageren in nieuwe gebieden doen zich voor, met name in India en in het Westen – en overal zijn mensen met een kosmopolitische kijk en met een onderzoekende geest, die het boeddhistisch perspectief van nature aanspreekt. De uitdaging voor huidige Boeddhisten is om manieren te vinden om de Dharma dusdanig te communiceren en te beoefenen dat

ze effectief zijn in deze nieuwe omstandigheden. **De situatie lijkt om vernieuwing te vragen in de boeddhistische wereld, daarbij trouw blijvend aan de leer van de Boeddha en tegelijkertijd rekening houdend met de omstandigheden waarin we ons nu bevinden.**

Voor ons in de Triratna Boeddhistische Orde is deze vernieuwing erg belangrijk, maar we weten ook dat het niet alleen iets van ons is. We zijn ons ervan bewust dat vele andere Boeddhisten over de hele wereld met dezelfde kwesties worstelen en we willen met hen samenwerken in deze gemeenschappelijke taak. We hebben, net als alle andere scholen en groepen, onze eigen aanpak van het onderricht en de beoefening van de Dharma. Voor ons is deze gebaseerd op de presentatie ervan door Urgyen Sangharakshita, onze leraar en oprichter. Tegelijkertijd maken we deel uit van de wereldwijde *Mahasangha* van al diegenen die Voor Toevlucht Gaan naar de Boeddha, Dharma en Sangha, op welke manier en in welke mate dan ook.

Onze leraar is op bepaalde principes uitgekomen, die aan de basis liggen van onze eigen hedendaagse benadering van de beoefening van Boeddhisme, hoe onvolmaakt of gedeeltelijk we ook in staat geweest zijn die toe te passen. We denken dat deze vernieuwingsprincipes op een ruimere belangstelling en toepassing kunnen rekenen. Daarom willen we ze delen met onze boeddhistische broeders en zusters als een bijdrage aan ons gezamenlijk werk om de Dharma uit te dragen in de wereld van vandaag. We hopen dat deze principes op z'n minst stimulerend zullen zijn en we nodigen je uit om je reflecties en commentaar te geven.

Hoofdstuk2

Voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen

De vernieuwing van de boeddhistische wereld is alleen mogelijk als het trouw is aan de geest en bedoeling van de leer van de **Boeddha** zelf. Tegelijkertijd dient het nieuwe vormen te vinden om de Dharma uit te drukken, vormen die relevant zijn voor de mensen van nu, zonder daarbij de rijke variatie van tradities en culturen van het boeddhistische verleden te ontkennen. Om de boodschap van de **Dharma** aan de wereld uit te dragen, is er een kern van mannen en vrouwen nodig, die een nieuw soort **Sangha** vormen, in het bijzonder effectieve Dharma leraren en leiders met een diepgaande eigen persoonlijke beoefening. Met andere woorden, die vernieuwing van de boeddhistische wereld is een vernieuwing van ons begrip van de **Boeddha, Dharma en Sangha**, en het uitdrukken ervan alsmede een vernieuwing van ons **voor Toevlucht gaan naar** de Boeddha, Dharma en Sangha. Dit is ons vertrekpunt in de Triratna Boeddhistische Orde.

Voor Toevlucht gaan naar de Boeddha, Dharma en Sangha is de meest belangrijke en doorslaggevende daad in het leven als Boeddhist. Het is zeer waarschijnlijk dat alle Boeddhisten erkennen dat men een Boeddhist wordt door het reciteren van de Toevluchten. De meesten zullen de Toevluchten dan ook regelmatig zingen, in combinatie met een of andere lijst van trainingsregels, als het belangrijkste onderdeel in hun devotionele ceremonies. Dit is wat we als Boeddhisten in de basis gemeen hebben en wat ons onderscheidt van niet-Boeddhisten.

Maar voor Toevlucht gaan is geen kwestie van iets opzeggen in de context van een ceremonie: het definieert en geeft uitdrukking aan wat het betekent om een Boeddhist te zijn. Door voor Toevlucht te gaan naar de Drie Juwelen, drukken we ons vertrouwen in hen uit en ons

vertrouwen in hen als de ultieme bron van geluk en vervulling. We verwerpen volledig alle andere bronnen van vertrouwen, zowel de zintuiglijke wereld als de wereld van denkbeelden en zienswijzen. We hebben niet alleen vertrouwen in de Drie Juwelen, maar ons hele dharmische leven ontvouwt zich op basis van dit vertrouwen. We **gaan** voor Toevlucht naar de Drie Juwelen: we bewegen ons actief in de richting van datgene waar ze voor staan. Voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen is een actie, die zich telkens weer herhaalt totdat Verlichting is bereikt.

Aanvankelijk is ons vertrouwen in de Drie Juwelen slechts gedeeltelijk – wat we ook zingen in de meditatieruimte, het grootste deel van de tijd zoeken we andere bronnen van veiligheid op: mensen, materiële goederen, wereldse situaties en status, verschillende meningen en overtuigingen die we klakkeloos aannemen. Wanneer we vooruitgang boeken op het Pad, zal ons voor Toevlucht gaan een aantal stadia doorlopen tot het volledig/voltooid is. Om te beginnen is ons voor Toevlucht gaan misschien eenvoudig een uitdrukking van **culturele** waarden – iets dat een positieve invloed op ons heeft maar met weinig diepgang waar het persoonlijke reflectie en toewijding betreft. Op een bepaald moment vangen we misschien een glimp op van de Dharma en maken een voorlopig of **tijdelijk** commitment. Dat kan op een bepaald moment **effectief** worden, wanneer we ons leven reorganiseren rondom ons commitment aan de Drie Juwelen, zo dat we constant vooruitgang boeken op het Pad. Wanneer we meer en meer voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen, wordt ons vertrouwen in de Boeddha, Dharma en Sangha onwankelbaar en betreden we de stroom van de Dharma, vanwaar we niet meer terug kunnen vallen. Dit wordt **werkelijk** voor Toevlucht gaan genoemd, en vanaf dat moment is vooruitgang verzekerd, totdat we zelf de Toevlucht worden: ons Voor Toevlucht gaan is dan **Absoluut**.

Voor Toevlucht gaan is iets dat steeds herhaald wordt op elk moment in ons leven, en het steunt ons in alle stadia van het Pad. Het leven als Boeddhist bestaat uit dit actief vertrouwen, commitment en inspanning en het is het beginpunt van elke vernieuwing van

Boeddhisme – en dient constant herhaald te worden om de impuls van die vernieuwing zelf niet verloren te laten gaan.

Ofschoon voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen de meest belangrijke en doorslaggevende actie is van het leven als Boeddhist, hebben diverse scholen belangrijke aspecten ervan eruit gelicht door hun eigen specifieke benadering. Sommige hebben bijvoorbeeld de *Vinaya* benadrukt, anderen de eed van de *Bodhisattva*, weer anderen tantrische inwijding, en nog weer anderen vertrouwen op de eed van de Boeddha Amitabha. Deze hebben allemaal hun eigen specifieke relevantie en betekenis en verrijken daardoor ons begrip van de Dharma. Maar allen zijn verenigd als aspecten en dimensies van voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen. Door ze op deze manier te erkennen, kunnen we Boeddhisme zien als één spirituele beweging. Het maakt het ook gemakkelijker om samen te werken en om één enkele, fundamentele boodschap te communiceren die zeer effectief kan zijn in onze huidige situatie.

Boeddhistische vernieuwing begint met de erkenning van de essentiële betekenis van voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen, op elk niveau en in elk aspect van het boeddhistische leven.

Hoofdstuk 3

Voor Toevlucht Gaan naar de Boeddha

Voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen begint met voor Toevlucht gaan naar de Boeddha. Maar wie is de Boeddha? Naar welke Boeddha gaan we voor Toevlucht?

Alle Boeddhisten vereren de historische Boeddha Shakyamuni, maar de verschillende scholen en tradities begrijpen zijn rol op diverse manieren en dichten hem verschillende posities toe. In grote delen van de boeddhistische wereld wordt Shakyamuni Boeddha een plaats gegeven die min of meer secundair is aan die van andere figuren. Vaak vind je in het Boeddhisme van het Verre Oosten dat de Boeddha Amitabha de meest prominente plaats inneemt, terwijl Tibetanen meestal de voornaamste eer betuigen aan de leraren die hun eigen scholen hebben opgericht. Zij worden beschouwd als Boeddha's. Vaak vereren ze ook een rijk pantheon aan archetypische en visionaire Boeddha's en *Bodhisattva's*. Deze figuren zijn van grote spirituele betekenis binnen die tradities – en het is dan ook belangrijk dat hun verering en contemplatie gerespecteerd wordt omdat ze de belichaming zijn van de essentie van Verlichting.

Ze kunnen echter beter begrepen en gewaardeerd worden wanneer ze zorgvuldig in relatie tot de Boeddha Shakyamuni geplaatst worden, op een manier die de volle historische betekenis duidelijk maakt. Omdat de hele traditie voortkomt uit zijn Verlichtingservaring, kunnen we zijn leer het beste begrijpen wanneer we hem zien als de meest centrale figuur. Daardoor wordt ook onze eenheid als Boeddhisten duidelijk. Door op de Boeddha Shakyamuni te focussen maken we bovendien de Dharma meer toegankelijk voor diegenen die

nog geen contact met Boeddhisme hebben gemaakt, door het in de historische context te plaatsen en het belang ervan voor hen als mensen te laten zien. Tegenwoordig is voor de meeste mensen de toegangspoort tot het supra-historische zeer waarschijnlijk via de weg van de historie.

De Boeddha Shakyamuni is de bron van het Boeddhisme. Hij herontdekte en verkondigde het Pad. Door hem hebben we kennis van de diepere aspecten van Verlichting, vertegenwoordigt door de visionaire Boeddha's en Bodhisattva's die in de Mahayana soetra's en in de tantra's worden onthuld. Op het niveau van de geïnspireerde verbeelding drukken zij de spirituele rijkdom van de Verlichting uit die hij herontdekte. Hij verleent hen als het ware hun betekenis. En inderdaad bestaat het gevaar dat zij zonder de historische context van Shakyamuni's Verlichting, louter gezien worden als een soort goden, waar je het wereldse leven op een magische manier mee kunt manipuleren. Dit is een veelvoorkomend verschijnsel in het traditioneel Boeddhisme van vandaag.

Op dezelfde manier is het belangrijk dat grote leraren, die bepaalde scholen hebben opgericht, ook in een juiste relatie tot Shakyamuni gezien worden. Dergelijke voortreffelijke leraren hebben enorm veel bijgedragen aan de traditie. Ze zijn het waard om in hoge mate vereerd te worden en dat hun onderricht zorgvuldig bestudeerd wordt. Ze zijn echter allemaal volgelingen van de Boeddha zelf, en hun specifieke presentaties van de Dharma zijn verklaringen, verkenningen of uitbreidingen van wat hij onderrichtte. Door dit in te zien wordt het mogelijk om hun leringen te plaatsen in de context van wat de Boeddha zelf te vertellen had. Bovendien voorkomt het dat we de eenheid van de traditie verliezen door ons te baseren op relatief recente benaderingen van de Dharma die specifiek zijn voor bepaalde historische en dogmatische omstandigheden.

Vernieuwing van Boeddhisme begint bij de Boeddha Shakyamuni en zijn leer, voor de doctrinaire ontwikkelingen die zo prominent in veel scholen aanwezig zijn. Deze latere ontwikkelingen moeten echter niet

noodzakelijkerwijs afgedankt worden, zeker niet: ze bevatten mogelijk leringen en beoefeningen die vandaag de dag heel relevant zijn. Een hernieuwd Boeddhisme kan nu eenmaal niet fundamentalistisch zijn door de authentieke traditie onveranderd te handhaven sinds de tijd van de Boeddha. Dat zou een ontkenning betekenen van de enorm veranderde omstandigheden waarin we tegenwoordig moeten beoefenen en tevens een verspilling van de rijkdom aan latere spirituele ervaringen. Bovendien roept het grote vragen op met betrekking tot historische getuigenissen.

Het vertrekpunt ligt zo dicht mogelijk als maar kan bij de Boeddha zelf en bij datgene waarvan het bijna zeker is dat hij dat onderrichtte, wat we terug vinden in de kern van de oudste geschriften, hoofdzakelijk bewaard gebleven in de *nikayas* van de Pali Canon en in de *agamas*, die we terugvinden in de Chinese canon en die merendeels in het Sanskriet vertaald zijn. Dit ontkent helemaal niet de waarde van recenter materiaal, maar voor zover het van een latere datum is, is het een ontwikkeling op basis van het kernonderricht van de Boeddha. Het kan dan ook enkel volledig vanuit dat standpunt begrepen, beoordeeld en gewaardeerd worden.

De Boeddha, naar wie we voor Toevlucht gaan, is in de eerste plaats de grondlegger van onze tradities: de mens Shakyamuni, de historische Shakyamuni. Door hem te zien als de voornaamste Toevlucht kunnen we ontwikkelingen, die later zijn ontstaan, doorgronden. Het maakt het mogelijk om het belang te onderkennen van de supra-historische, visionaire figuren die ontstaan zijn als uitdrukking van de innerlijke kwaliteiten van de Verlichting die hij herontdekte. Tegelijkertijd communiceert het heel duidelijk het inspirerende potentieel dat alle mensen hebben. Wat kenmerkend is voor het Boeddhisme is dat het een visie biedt van het hoogste dat mensen kunnen bereiken. De Boeddha begon als mens, net zoals wij, en wat hij heeft bereikt kunnen ook wij bereiken.

Hoofdstuk 4

Voor Toevlucht gaan naar de Dharma.

De Dharma is hoe de dingen werkelijk zijn, voorbij elk gewoon begrip. En door zelf de Dharma direct te realiseren werd Gautama de Boeddha Shakyamuni. Nadat hij de Bevrijding had bereikt, besteedde de Boeddha de rest van zijn leven aan het aan anderen communiceren van zijn fundamenteel inzicht in de aard van de werkelijkheid en aan het onderrichten van het Pad dat anderen leidt naar datzelfde inzicht. De Dharma is dus ook het geheel aan leringen, beoefeningen en gebruiken die het Pad naar Verlichting vormen, oorspronkelijk gebaseerd op de Boeddha's eigen woorden.

Hierover zijn waarschijnlijk alle Boeddhisten het in essentie eens. Maar in de loop der eeuwen zijn er veel verschillende uitdrukkingen van de Dharma ontwikkeld waarvan sommigen, naar het schijnt, elkaar tegenspreken. Deze rijkdom is enorm en gevarieerd, zowel qua geografische breedte als qua historische diepte, en is nu voor ons beschikbaar zoals nooit eerder het geval is geweest. Moderne Boeddhisten zien zich dan ook geconfronteerd met de taak van het evalueren van 2500 jaar boeddhistische ontwikkeling in een groot gedeelte van Azië. We moeten onderscheid maken tussen datgene wat werkelijk Dharma is in die ontwikkeling en datgene wat een vertekend beeld geeft of louter bijzaak is. We kunnen niet kritiekloos alles aannemen dat het label 'Boeddhist' draagt, uit wat voor tijdperk of klimaat het ook afstamt, omdat er zo veel is dat bijkomstig of onjuist is. Maar we kunnen ook niet alles verwerpen dat niet bij één bepaalde school thuis hoort – geen enkele moderne school kan geaccepteerd worden als zijnde een 'zuivere traditie', onveranderd sinds de tijd van de Boeddha, wat hun aanhangers ook mogen claimen.

Waarderen van hedendaagse wetenschap.

De hedendaagse historische wetenschap, die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het feit dat we ons bewust zijn geworden van de reikwijdte van het Boeddhisme, biedt een weg vooruit. We kunnen nu met toenemende nauwkeurigheid vanuit een groter perspectief kijken hoe verschillende scholen zijn ontstaan als antwoord op bepaalde omstandigheden. **We kunnen de boeddhistische traditie zelf zien als een geconditioneerd fenomeen, onderhevig aan de wetten van afhankelijk ontstaan – van verandering, verval en vernieuwing – zoals met alles het geval is, en zoals de Boeddha aan ons onderrichtte.**

Boeddhisme hoeft in dit opzicht nergens bang voor te zijn. Jodendom, Christendom en Islam, zijn voor het grootste gedeelte gebaseerd op de goddelijke oorsprong van hun heilige boeken. Maar Boeddhisten accepteren dat de *Tripitika* zelf en de leringen die het bevat, net als alle andere dingen, ontstaan is op basis van condities. We hebben toegang tot veel nauwkeurigere historische en filologische kennis over de oorsprong en de aard van de boeddhistische teksten, die we geërfd hebben, dan er sinds hun ontstaan beschikbaar is geweest. Ook al lijkt deze kennis soms de traditionele verhalen over het ontstaan van de teksten tegen te spreken, het vernietigt daarmee niet de dharmische waarde ervan als de leer over het doel en het Pad. Wanneer we eenmaal de sluiers van oppervlakkige ‘heiligheid’ verwijderd hebben, kunnen we beter begrijpen hoe en waarom we hebben gekregen wat naar ons toe is gekomen en dus kunnen we nu beter de waarde ervan voor ons inschatten.

Aanpassing, creatieve ontvouwing en interne vernieuwing in de traditie.

Wanneer we de traditie als geheel bekijken, zien we vanuit dit gezichtspunt drie principiële processen aan het werk. De Boeddha communiceerde de Dharma op een bepaald punt in de tijd tegen de

achtergrond van bepaalde culturele, economische en politieke omstandigheden. Veel van wat hij heeft gezegd heeft weinig verandering zoals het tot ons is gekomen. Hij kan echter niet in detail gesproken hebben voor alle tijden en alle plaatsen. De opvolgers van de Boeddha **dienden zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden**, met name bij het ontmoeten van andere culturen buiten India. Ze moesten ook nieuwe en aangepaste manieren ontwikkelen om de essentiële waarheid van de Dharma uit te drukken. Trouw zijn aan de Dharma betekent niet het louter bewaren en voortzetten van de vormen waarin het oorspronkelijk werd uitgedrukt – dat is gek genoeg een vorm van verkeerd vertrouwen. Vanuit nieuwe dharmische inspiratie ontwikkelde de traditie zich in veel verschillende richtingen. Zelfs het onderricht van de Boeddha zelf kon de oneindige mogelijkheden van de Dharma niet uitputtend behandelen. De voornaamste erfgenamen van de Boeddha hebben op basis van hun eigen **creatieve ervaring** meer van de rijkdom van de Dharma bloot gelegd. Nieuwe dimensies van de waarheid zijn geopenbaard en meer effectieve en inspirerende manieren van het overdragen ervan zijn ontwikkeld. Deze nieuwe inzichten en uitdrukkingen hebben veel bijgedragen aan het vormgeven van wat we in het huidige Boeddhisme terug vinden.

Een ander proces heeft ook bijgedragen aan de rijke variëteit aan scholen en tradities. Boeddhisme voert niet alleen een dialoog met de steeds veranderende wereld om zich heen, maar het is ook **in dialoog met zichzelf**. Een proces van verval binnen de traditie is onvermijdelijk, wanneer macht en status zich doen gelden, wanneer misverstanden worden geïnstitutionaliseerd en wanneer een eenzijdige nadruk concrete vormen aanneemt. Deze degeneraties komen ook voor in de traditie als geheel zoals het zich nu aan ons presenteert. Maar hetzelfde geldt voor de leringen die ontstonden om ze te corrigeren. **De traditie als geheel houdt die sporen van verval in stand maar ook de tekenen van verbetering en vernieuwing.**

Een kritische oecumenische benadering.

Op basis hiervan kunnen we de criteria voor de Dharma in de huidige tijd vaststellen. We kunnen een oecumenische benadering hanteren, die open staat voor de gehele boeddhistische traditie – maar oecumenisch sluit het maken van een intelligent onderscheid niet uit. Een **kritische oecumenische benadering** is nodig. Wat aan ons is overgeleverd, is onderhevig geweest aan de processen van aanpassing aan nieuwe situaties, van creatieve evolutie, van degeneratie en van vernieuwing. In deze erfenis kunnen we overal veel terug vinden dat van grote waarde is, maar er dient onderscheid gemaakt te worden tussen wat voor ons van waarde is en wat louter incidenteel is, besmet is met niet-boeddhistische ideeën, of zelfs verloederd. Maar wat is het criterium voor wat van waarde is? Ook hier kan wetenschappelijk onderzoek ons helpen. Het stelt ons in staat om met een zekere mate van nauwkeurigheid vast te stellen welke van de vroege teksten zeer waarschijnlijk datgene uitdrukken dat het dichtst bij de eigen woorden van de Boeddha komt – hoewel we er nooit volledig zeker van kunnen zijn dat we precies de woorden tegenkomen die hij gebruikte of dat we een volledig verslag hebben van wat hij heeft gezegd. Deze vroege teksten bevatten alle basis leringen die door alle scholen en tradities worden geaccepteerd. **Dit geeft ons een criterium om te beoordelen of latere ontwikkelingen al dan niet authentieke uitdrukkingen van de Dharma zijn: komen ze overeen of zijn ze in tegenspraak met wat de Boeddha zelf onderrichtte, zoals weergegeven in de vroegste geschriften?** Waar het om gaat is niet of de leer formeel hetzelfde is als wat de Boeddha onderrichtte maar of het al dan niet in overeenstemming is met het principe.

Maar deze test is echter niet voldoende. Een latere lering of beoefening is niet enkel waardevol omdat het niet in strijd is met wat de Boeddha onderrichtte. Veel van wat niet langer spiritueel effectief is wordt mogelijk in stand gehouden aan de hand van dit criterium. We moeten ook kijken of die latere ontwikkelingen nu nog werkelijk behulpzaam zijn als middel om het inzicht van de Boeddha te

communiceren. Gezien de situatie in de wereld vandaag de dag kunnen we geen tijd verdoen met het eenvoudig in stand houden van het verleden. We hebben een presentatie van de Dharma nodig die in staat is om in deze tijd het leven van vele mensen te veranderen.

We kunnen onze presentatie van de Dharma stevig baseren op de fundamentele leer van de Boeddha zelf en met inbegrip van alles, van welke traditionele bron dan ook, als het effectief is en in overeenstemming met wat de Boeddha onderrichtte. Dit kan ook nieuwe manieren van communiceren van de leer omvatten, die uit de huidige situatie ontstaan zijn, – nogmaals, zolang ze in overeenstemming zijn met de woorden van de Boeddha zelf.

Noch eternalist noch nihilist.

Het belangrijkste, fundamentele, doctrinaire criterium voor het evalueren van de leringen is de mate waarin ze zich conformeren aan de Middenweg, wat de Boeddha onderrichtte als het vermijden van de twee extremen eternalisme en nihilisme. Zijn leer betekende een volledige breuk met zijn Indiase religieuze en intellectuele achtergrond, die gebaseerd was op intensieve metafysische speculatie. Zelf verzette hij zich rigoureus tegen alle getheoretiseer behalve wat nodig was om het Pad te volgen en het Doel te bereiken. Hij voerde voortdurend strijd tegen allerlei speculatieve denkbeelden, die ons volgens hem afleiden van de directe taak of, nog erger, op een dwaalspoor brengen, zowel ethisch als spiritueel gezien. Zijn onderricht over het afhankelijk ontstaan verwijst naar het waarneembaar kenmerk dat alle dingen gemeen hebben, in plaats van naar een ultieme werkelijkheid waarbinnen alles plaats vindt of dat hun ware betekenis is. Hij vond dat dergelijke 'eternalistische' zienswijzen gemakkelijk leiden tot zeer negatieve ethische en spirituele consequenties. Hij was echter geen nihilist noch een materialist, iets dat hij zo mogelijk nog schadelijker vond. Op basis van zijn eigen ervaring onderwees hij dat het mogelijk is om een serie

van ‘afhankelijk ontstane’ gemoedstoestanen te doorlopen die leiden naar Bevrijding, de ultieme en meest wenselijke goedheid.

Alhoewel geen enkele moderne school het fundamentele belang van de Middenweg zal ontkennen, zeker zoals het geformuleerd is in de leer over afhankelijk ontstaan, kunnen sommige manieren, waarop de Dharma bediscussieerd wordt, tot één van de twee extremen leiden. Deze neiging lijkt al snel na het *Parinirvana* van de Boeddha te zijn ontstaan, toen geprobeerd werd om zijn leer te systematiseren, wat in sommige gevallen leidde tot quasi-realisme. Naarmate de tijd verstreek werd deze tendens sterker. In sommige latere Mahayana en Vajrayana bronnen worden termen gebruikt die suggereren dat er zoiets als eeuwige metafysische entiteiten zijn, ook al is dat niet wat er oorspronkelijk mee bedoeld werd. In andere scholen is er een tegenovergestelde trend geweest om de leer van de Boeddha op een zodanige eenzijdige negatieve manier te presenteren, in feite als het ontkennen van alle leven en alle gevoel, dat het uiterst onaantrekkelijk wordt. De diepere betekenis van de Boeddha’s eigen woorden raakt verloren in dit quasi-eternalisme en quasi-nihilisme. Om het even wat de bedoeling of inzicht van hun voorstanders ook was, ze glijden weg van de Middenweg.

Het probleem lijkt te zijn geweest dat de diepere betekenis van afhankelijk ontstaan niet altijd op de juiste waarde werd geschat. Zelfs vandaag de dag wordt het in veel gevallen begrepen als eenvoudig een verwijzing naar de keten van omstandigheden die ten grondslag ligt aan onze gebondenheid aan *samsara*: de twaalfvoudige *nidana* keten. De ontsnapping uit *samsara* wordt enkel voorgesteld als de ontkenning van of het ongedaan maken van deze twaalf schakels. Latere tradities hebben geprobeerd om dit nogal sombere perspectief te compenseren met metafysische speculaties. Daarbij worden soms termen gebruikt die een onvermijdelijke eternalistische toon hebben, als ze niet correct begrepen worden, om het even wat de oorspronkelijke intentie was.

De hele boeddhistische traditie komt voort uit de Boeddha's eigen fundamenteel inzicht in de geconditioneerde aard van alle dingen. Wanneer dit correct begrepen en gepresenteerd wordt, is er niet meer nodig – 'meer' leidt juist vaak onverbiddelijk in de richting van eternalisme of nihilisme. Afhankelijk ontstaan omhelst zowel de cyclus van *samsara* als de spiraalvormige voortgang op het pad die naar *nirvana* leidt. *Nirvana* is het exponentiële eindpunt van de opeenvolging van afhankelijk ontstane staten waardoor het pad gevormd wordt – het is het punt waarop taal het niet langer kan verwoorden, ofschoon het geen eindpunt impliceert. In het onderricht van de Boeddha wordt deze opeenvolging op verschillende manieren behandeld: bijvoorbeeld als de drie trainingen *sila, samadhi en prajna* – het belangrijkste onderwerp van de Boeddha tijdens zijn laatste reis waarop hij nog onderricht gaf. Wat heel belangrijk is, is dat de Boeddha in twee soetra's in de Pali Canon twaalf progressieve *nidanans* behandelt die tot Bevrijding leiden. Deze soetra's schijnen hoofdzakelijk over het hoofd gezien te zijn (zie met name het *Upanisa Sutta*, Samyutta Nikaya, XII.23). Latere tradities hebben hun eigen volgorde van afhankelijk ontstane reeksen, zoals de tien *Bodhisattva bhumis* of de verschillende stadia, nauwkeurig beschreven in Vajrayana tradities, zoals de Negen *Yanas* van de *Nyingmapa* – ofschoon deze doorgaans niet in termen van afhankelijk ontstaan worden beschreven.

Afhankelijk ontstaan is niet enkel een kenmerk van de keten die ons bindt aan lijden. Het omvat ook het pad waardoor we aan lijden kunnen ontsnappen. Het totale complex van geconditioneerde processen omvat twee principiële tendensen: een *samsarische* en een *nirvanische*. De *nirvanische* trend wordt vooral gedreven door **vaardig karma**. Naarmate we vaardiger handelen, ontstaan er meer verfijnde en meer gevoelige staten van geest, die helpen bij een grotere erkenning van de werkelijkheid. Wanneer we op het punt van Stroombetreden de dingen meer zien zoals ze werkelijk zijn, neemt een **dharmische trend** het over – we betreden een stroom die ons naar *nirvana* voert. Wat er gebeurt voorbij *nirvana* gaat ons begrip te boven, maar het is belangrijk om het niet in termen van eternalisme of nihilisme te zien.

Op dit punt aangekomen kunnen we enkel nog gebruik maken van paradoxen of symbolen en mythe.

Alle latere leringen, met als onderwerp hoe de dingen zijn, kunnen getoetst worden aan de hand van de Boeddha's fundamentele uitdrukking van zijn inzicht, de leer van afhankelijk ontstaan, die in zijn volledigheid zowel *samsara* als *nirvana* omvat. Dit is het doctrinaire vertrekpunt voor een vernieuwing van het Boeddhisme.

Een gebalanceerde benadering van de beoefening van de Dharma

Het is belangrijk dat de beoefening van de Dharma gebalanceerd is, wil het relevant en effectief zijn in de huidige omstandigheden. Verschillende scholen binnen het Boeddhisme hebben verschillende spirituele stromingen intact gehouden en vele daarvan zijn voor ons vandaag de dag belangrijk. Vaak benadrukken ze een bepaald aspect van de Dharma, zowel qua leer als beoefening. Binnen een traditionele context nam een dergelijk accent in het gunstigste geval een plaats in binnen een ruimere boeddhistische cultuur, die andere balancerende accenten bevatte. Recentelijk hebben er echter wereldwijd radicale culturele verschuivingen plaats gevonden, waardoor oude patronen drastisch zijn uitgehold. Dit maakt dat traditionele scholen blijven zitten met nogal eenzijdige voorstellingen/presentaties. Sommige benadrukken bijvoorbeeld het bestuderen van de geschriften en de commentaren erop ten koste van meditatie, terwijl andere zoveel belang hechten aan meditatie dat studie praktisch uitgesloten wordt. Weer andere geven prioriteit aan rituelen en ceremonie, aan het opvolgen van de *Vinaya* regels en voorschriften, of aan praktische werk, waarbij het belang van andere aspecten geminimaliseerd wordt. Soms wordt ook exclusief de nadruk gelegd op een of andere specifieke manier van beoefenen of een techniek, die dan geclaimd wordt als de ware en juiste, of het nu onderricht is door de Boeddha of door een recentere leraar.

Geen enkele specifieke oefening of techniek is de beste of universeel. **Het volgen van het pad vereist een totale transformatie van alle aspecten van het individu en dat vereist een gebalanceerde benadering die een hele reeks van trainingen omvat.** Bovendien zal het patroon van beoefening waarschijnlijk dienen te veranderen afhankelijk van de verschillende stadia van groei en de verschillende omstandigheden. Er zal constant gekeken dienen te worden welke trainingen door iemand worden beoefend om te zien of ze werkelijk bijdragen aan verdere ontwikkeling op het pad. Zoals we later zullen zien is één van de functies van Sangha om te garanderen dat elk sanghalid werkelijk groeit in de Dharma en groeit op een evenwichtige manier.

Eén van de belangrijkste zaken om met elkaar in evenwicht te brengen is die tussen persoonlijke transformatie en altruïstische activiteit. Het doel van het boeddhistische leven is het bereiken van *Bodhi*, het uiteindelijk overstijgen van al het vastklemmen aan het ego. De Stroom betreden is het eerste en belangrijkste stadium in echte spirituele ontwikkeling, het moment waarop het vastklemmen aan het ego definitief is verbroken. Als men in staat is om die zelfgehechtheid los te laten, dan komt er een stroom van geestestoestanden vrij die steeds minder refereren aan het zelf. Om het in één zin te verwoorden: wanneer Inzicht is bereikt, barst onzelfzuchtig mededogen los. Het streven naar verlichting dient dan ook de zoektocht naar het direct begrijpen van de onwerkelijke aard van het veronderstelde metafysische zelf te balanceren met het actief opgeven van het zelf in dienst van de Dharma, en daardoor van alle leven. Het eenzijdig benadrukken van het een of het ander brengt het spirituele leven uit balans en beperkt daarmee het succes ervan.

Herstellen van de wereld van de verbeelding

Moderne Boeddhisten moeten het hoofd bieden aan nog een andere uitdagende kwestie. Traditioneel gezien hebben Boeddhisten een rijk en complex perspectief op het leven. Voor hen wordt het bestaan bevolkt door een oneindig aantal levende wezens: wezens zoals dieren

en insecten die dezelfde materiele wereld bevolken als wij, maar ook wezens die andere wereldsystemen bevolken ergens anders in de ruimte. De traditie beschouwt als vanzelfsprekend dat er een uitgebreide en complexe verzameling is van geesten, demonen, engelen en goden, te samen met archetypische wezens of visionaire Boeddha's en Bodhisattva's, die andere dimensies bevolken, parallel aan de onze, en soms ermee overlappend. Traditioneel gezien wordt het bestaan beschouwd als verdeeld in lagen, bestaande uit werelden met een toenemende subtiliteit en schoonheid, elk met zijn eigen wetten van tijd en ruimte. Sinds de tijd van de Boeddha is het bestaan van deze wezens en dimensies vrij letterlijk genomen.

Dergelijke wezens en werelden vormen een integraal onderdeel van de Dharma zoals die traditioneel wordt uitgedrukt, maar ze zijn direct in strijd met de overheersende 'wetenschappelijke' wereldvisie, die hoofdzakelijk materialistisch van aard is. Wat moet het moderne Boeddhisme aan met dit conflict tussen het traditionele wereldbeeld en het huidige?

Er bestaat weinig twijfel over het feit dat het zinnig zou zijn om een deel van de boeddhistische cultuur aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Een groot deel van wat aan ons is overgeleverd, is bedekt met goedgelovigheid en bijgeloof. Een zoektocht naar bewijzen en een onderzoek naar de bronnen kan een groot deel van het hypocritische gepraat wegnemen. Hoewel veel van dit soort materiaal kleurrijk is en aantrekkelijk, zit er ook veel tussen dat goedgelovigheid aanmoedigt, en bijgeloof en onwetendheid in stand houdt, wat maar al te gemakkelijk uitgebuit kan worden door in macht geïnteresseerden en vaak verhindert het, bijvoorbeeld, werkelijke sociale hervorming. Maar waarheid is niet louter een zaak van de vijf fysieke zintuigen. Het is eigen aan de Dharma dat er werelden bestaan die voorbij de zintuigen reiken – zij het dat we dan een nieuwe taal nodig hebben om over deze werelden te spreken en een diepere ontologie om de aard van hun bestaan te begrijpen. **Een hoofdtaak voor boeddhistische vernieuwing is het bedenken van een taal en ontologie die de Middenweg vindt tussen bijgeloof en**

onwetendheid, die zo gangbaar zijn in de traditie en het reducerende materialisme van de populaire wetenschap. De taal van de verbeelding biedt een onmiddellijk beginpunt voor dit proces. Naast deze filosofische taak is er behoefte aan een vernieuwde verkenning van deze dimensies vanuit onze moderne culturen. Het belangrijkste middel voor een dergelijke verkenning is door directe ervaring in meditatie. Maar een belangrijk en meer toegankelijk middel is voor ons beschikbaar, namelijk kunst.

De betekenis van kunst en cultuur

Boeddhisme heeft een uitzonderlijk rijke artistieke en culturele geschiedenis. We hebben een enorme rijkdom geërfd aan beelden, schilderijen, architectuur, literatuur, ceremonie en ritueel, dans en drama, en muziek en zang. Veel hiervan is geproduceerd in heel andere tijden, gebruik makend van materialen en technieken die erg verschillen van de huidige. Het is ook gemaakt in relatieve isolatie. Vandaag de dag is de boeddhistische cultuur bloot gesteld aan de mondiale cultuur en invloeden van heel veel verschillende tijden en plaatsen. Met name wordt ze geconfronteerd met een massa cultuur die door een bijna onweerstaanbare commerciële kracht wordt bijgestaan. Het is niet langer mogelijk om ongedwongen de vormen van het verleden te reproduceren en tegelijkertijd is het helemaal niet duidelijk in welke richting er gekeken moet worden voor een boeddhistische culturele vernieuwing.

De zoektocht naar nieuwe en relevante culturele uitdrukkingen van de Dharma is echter van het grootste belang als het Boeddhisme een grote invloed op de wereld wil uitoefenen. Een dharmisch leven is niet enkel een zaak van de wil en het intellect. Om met succes voort te gaan op het pad is het van belang dat ook emotie en vooral verbeelding erbij betrokken raken. Cultuur spreekt de taal van het hart en van de verbeelding en wanneer het boeddhistische waarden uitdrukt, beïnvloedt het de hele samenleving en stelt het de individuen in staat om de Dharma effectiever te beoefenen.

De ontwikkeling van een eigentijdse boeddhistische culturele uitdrukkingsvorm houdt de volgende overwegingen in:

1. Erkennen van de dharmische betekenis van kunst en cultuur: dharmische ontwikkeling drukt zich van nature uit in een zich verdiepende esthetische gevoeligheid;
2. Accepteren van het potentieel van artistieke creatie als een middel om de Dharma te beoefenen, voor zover het de verkenning van diepere ervaringsaspecten reflecteert en leidt tot het overstijgen van het zelf;
3. Erkennen van de waarde van oude boeddhistische kunst en cultuur als een bron van inspiratie, niet louter om geïmiteerd te worden;
4. Waarderen van het beste van de niet-boeddhistische cultuur: schone kunsten drukken menselijke waarden uit die hun context overstijgen en raken aan de dieptes van waaruit de Dharma voortkomt. In veel andere religies treffen we uitstekende uitdrukkingen aan van menselijke esthetische gevoeligheid, maar ook in niet-religieuze kunst. Deze kunnen gewaardeerd worden als kunst, onafhankelijk van hun doctrinaire of liturgische associaties, en dus als materiaal voor een boeddhistische culturele vernieuwing;
5. Uitdrukken van de enorme variëteit aan menselijke ervaring door het omarmen van de beste en meest positieve aspecten van de lokale cultuur en traditie, zolang het verenigbaar is met de Dharma.

Als deze principes grondig worden toegepast kunnen we uitkijken naar het ontstaan van nieuwe boeddhistische culturen over de hele wereld, en een sterke boeddhistische invloed op de bredere cultuur. Deze ontwikkeling zal het voor meer en meer mensen mogelijk maken

om diepgaand met de Dharma bezig te zijn en om gelukkige en betekenisvolle levens te leiden.

Hoofdstuk 5

Voor Toevlucht Gaan naar de Sangha.

De Sangha

De Sangha *als toevlucht* kan niet geïdentificeerd worden met welk menselijk instituut dan ook noch met een bepaalde school of traditie. Op de Sangha als toevlucht kan volledig worden vertrouwd omdat het bestaat uit al die mannen en vrouwen die in de loop der eeuwen transcendentaal inzicht hebben bereikt. Alleen op hen kan men volledig vertrouwen als onfeilbare bronnen om als voorbeeld te dienen en begeleiding te geven, omdat ze de dingen gezien hebben zoals ze werkelijk zijn. Wanneer we zeggen ‘ik ga voor Toevlucht naar de Sangha’ wordt daarmee de Sangha bedoeld van Stroombetreders en allen die dat stadium al voorbij zijn, de leden van de *Arya* of *Bodhisattva* Sangha, en zij zijn het aan wie we ons toewijden. Door voor Toevlucht te gaan naar de *Bodhisattva* of *Arya* Sangha:

1. Putten we uit de begeleiding en het voorbeeld van zijn leden;
2. Putten we er vertrouwen uit dat de Dharma als Pad werkelijk tot Bevrijding leidt omdat er mensen zijn die het Pad bewandeld hebben en het doel ervan gerealiseerd hebben;
3. Ontlenen we inspiratie om de ideale en harmonische maatschappij te creëren waar de Sangha symbool voor staat – een voorbeeld voor menselijk collectief leven.

Vandaag de dag zouden alle Boeddhisten waarschijnlijk deze interpretatie van het Sangha Juweel beamen, ten minste in theorie.

Echter, in vele delen van de boeddhistische wereld komt het erop neer dat de Sangha bijna uitsluitend geïdentificeerd wordt met de monastieke Sangha, of dat nu wel of niet expliciet zo wordt gezegd. Natuurlijk is afstand doen een belangrijk aspect van het dharmische leven. Zij, die zijn voort gegaan van een huiselijk in een thuisloos bestaan, hebben mogelijkheden om de Dharma te beoefenen die mensen met een gezin vaak niet hebben. Het dient ook benadrukt te worden dat er vele uitstekende monniken en nonnen zijn die de Dharma met hart en ziel beoefenen en hun best doen om de Dharma te verspreiden.

Desondanks geeft het overwaarderen van de monastieke traditie vaak een verkeerd beeld van de boeddhistische gemeenschap ten nadele van allen. Aan monniken – en veel minder vaak, nonnen – wordt dan eer betuigd en financiële steun gegeven los van hun werkelijke waarde als spirituele beoefenaars. Zolang ze de monnikspij dragen en de *Vinaya* regels niet al te overduidelijk overtreden, is de kans groot dat ze behandeld worden als leraren en voorbeeld. Er zijn er dan ook heel wat die het respect en de *dana* die ze ontvangen niet echt verdienen, en niet veel bijdragen aan de beoefening en verspreiding van de Dharma. Het effect op de leken kan zelfs schadelijk zijn. Velen van hen hebben geleerd dat hun enige rol in de Dharma bestaat uit het ondersteunen van de monastieke Sangha. Ze geloven dat ze door *dana* aan de monniken te geven verdiensten zullen verwerven die hen helpen in dit leven en het volgende. Dit ontslaat hen van de verantwoordelijkheid voor meer intensieve beoefening van de Dharma.

Deze ‘verdiensten economie’ voedt mogelijk de wereldse belangen van zowel de leken als de kloosterlingen, en verstrikt ze in een bijgelovige symbiose die boeddhistische beoefening ondermijnt. Dit systeem is vaak verbonden met een achterhaalde economie en sociale structuur en is daarom niet in staat zich te verdedigen tegen urbanisatie, industrialisatie en een groeiende democratische beweging. Terwijl er genoeg uitzonderingen zijn op deze analyse, zowel tussen monniken en nonnen als tussen leken, is het over het algemeen waar. Dit begrip

van Sangha is vrij ongeschikt voor de taak waar het Boeddhisme nu voor staat. **De meest urgente taak voor de vernieuwing van Boeddhisme is de vernieuwing van Sangha.**

De betekenis van Sangha

De *Arya of Bodhisattva* Sangha is onze Toevlucht. Maar we hebben ook Sangha nodig in meer directe zin. Het is erg moeilijk om als Boeddhisten te beoefenen zonder een sociale context die overeen komt met de Dharma. **We hebben metgezellen nodig op het Pad die ons in elk stadium kunnen aanmoedigen en helpen.**

Beoefenen van de Dharma is niet gemakkelijk, met name omdat het indruist tegen conventionele normen. Voor de meeste mensen zijn overleven, voortplanting en werelds succes de belangrijkste zaken in het leven. Vaak hebben ze geen sterke ethische en spirituele waarden – weke ceremonies ze ook doen of wat voor offergaven ze ook brengen. Buiten de gemeenschappen die de traditionele boeddhistische cultuur in stand houden, is er zelden veel begrip voor hen die een dharmisch leven willen leiden. Als we werkelijk vooruitgang willen boeken op het Pad, moeten we een diepgaande verbinding hebben met hen die de dingen op dezelfde manier zien als wij en onze pogingen daarom zullen begrijpen en ondersteunen.

Sangha geeft ons niet alleen morele ondersteuning, maar het is op zichzelf ook één van de belangrijkste gebieden voor beoefening. Het doel van het beoefenen van de Dharma is om onze bekrompen zelfgehechtheid te overstijgen, die volgens de Boeddha de bron is van al ons lijden. We overstijgen zelfgehechtheid door het ontwikkelen van onbaatzuchtige emoties zoals *maitrī* en mededogen, en dan niet alleen in de meditatie ruimte maar ook in ons dagelijks leven. De Sangha, in de zin van onze eigen onmiddellijke cirkel van dharmische metgezellen, biedt ons de beste gelegenheid grondig te leren leven en werken met anderen in diepe en liefhebbende harmonie. Dat gebeurt door voorbeeldfunctie en begeleiding, en door alle beoefeningen als

Sangha – in het bijzonder door bekentenis van het tekort schieten. Dit stelt ons in staat om onze eigen onvaardige handelingen onder ogen te zien en te overwinnen. Sangha leden kunnen wederzijds een spiegel voor elkaar zijn, zodat allen kunnen ontdekken hoe de Dharma dieper te beoefenen. Een dergelijke actieve dharmische cultuur binnen de Sangha maakt dat leringen en beoefeningen werkelijk effectief blijven en geen formaliteiten worden.

Bovendien is een succesvolle Sangha een voorbeeld voor iedereen van hoe de hele maatschappij eruit zou kunnen zien. Dit is hard nodig in een consumerende wereld waar sprake is van toenemende erosie van het collectieve leven op basis van echte waarden. Mensen hebben echte voorbeelden nodig van vriendschap en harmonie in een context van hoge idealen en ethisch leven, zodat ook zij de moed hebben om een beter leven te leiden. Niet alleen is Sangha een voorbeeld, ze geeft ook leiding en onderricht aan hen die een dharmisch leven willen leiden. Ook dient gezegd te worden dat **als een Sangha een echte Sangha is, het een bron van blijheid en geluk is voor allen die eraan deelnemen.** Dit is het soort Sangha dat de wereld van vandaag nodig heeft.

Spirituele vriendschap

Sangha is een algemeen principe dat vooral in praktijk wordt gebracht door specifieke relaties tussen Sangha leden. Van oudsher gezien heeft de relatie tussen leraar en leerling het meeste nadruk gekregen als voorbeeld van een Sangha relatie. Ofschoon de relatie met een leraar erg belangrijk is en er veel voorbeelden kunnen worden gevonden van de grote effectiviteit ervan, wordt vaak veel nadruk gelegd op de formele aspecten ervan, met doorgaans weinig menselijk contact. Maar al te vaak kan het ook misbruikt worden door het te baseren op macht in plaats van op basis van *maitri*, dat vanuit sociaal oogpunt gezien de essentie van de Dharma is.

In een vernieuwing van Boeddhisme dient *kalyana mitrata* benadrukt te worden, 'liefdevolle vriendschap' of 'vriendschap in verbinding met het mooie/schone' tussen hen die meer en minder ervaring hebben of tussen hen die min of meer dezelfde ervaring hebben. En dit is wat vriendschap in de Dharma betekent. Leraar en leerling dienen vrienden te zijn – de Dharma kan enkel oprecht onderricht en beoefend worden in deze context.

Vriendschap is een menselijke ervaring die rijk is en zeer de moeite waard en die des te kostbaarder is wanneer het beoefend wordt in de context van de Dharma. Het bestaat uit een aantal componenten: gezamenlijke waarden en idealen, diepe sympathie en gesteld zijn op, wederzijdse kennis en begrip, samenwerken en het helpen van elkaar, en betrouwbaarheid. De kwaliteit die dit mogelijk maakt is communicatie. Dit is veel meer dan het enkel uitwisselen van informatie. Het is een wederzijds gewaar zijn en ontvankelijk zijn, wat inderdaad ver voorbij zelf-gehechtheid kan leiden. **Communicatie en vriendschap behoren inderdaad tot de meest krachtige Dharma methoden die we hebben – tevens behoren ze tot de meest belangrijke en vreugdevolle resultaten van Dharma beoefening.** De ervaring van vriendschap en de ontwikkeling van communicatie vormen de basis van Sangha. Ofschoon structuren/organisaties van vitaal belang zijn voor het verspreiden van de Dharma, zijn ze secundair aan vriendschap en Sangha. **Structuren/organisaties zullen enkel dharmisch effectief zijn als ze gevormd worden vanuit Sangha.** Het zeer actieve werk dat nodig is om ervoor te zorgen dat de Dharma veel meer wijd en zijd bekend wordt in de moderne wereld, dient te gebeuren op basis van Sangha in de zin van vriendschap.

De test van Sangha is spirituele toewijding/commitment en niet levensstijl

Overall in de boeddhistische wereld is het voornaamste onderscheid binnen de gemeenschap, die tussen kloosterlingen en leken. Maar dit

is niet echt het belangrijkste onderscheid. **De voornaamste vraag is de mate waarin een individu voor Toevlucht gaat tot de Drie Juwelen** – de mate waarin ze werkelijk toegewijd zijn aan het boeddhistische Pad. We hebben reeds gezien dat voor Toevlucht gaan naar de Boeddha, Dharma en Sangha de meest belangrijke en doorslaggevende daad is van het leven als Boeddhist. Wat maakt dat je Boeddhist bent is het feit dat je actief de Dharma beoefent in harmonie met anderen als volgelingen van de Boeddha. Een Boeddhist is iemand die effectief het Pad bewandelt en daarbij vooruitgang boekt in de richting van Verlichting. Dit is mogelijk, of je nu een monnikspij draagt of niet. De vele leken-volgelingen die in de tijd van de Boeddha het transcendente bereikten, zijn daarvan het bewijs. Velen die een pij dragen, leveren helemaal geen effectieve inspanning op het Pad – en velen die nog nooit een pij gedragen hebben boeken, spiritueel gezien, vooruitgang.

De Sangha die het meest belangrijk is, de *Arya of Bodhisattva* Sangha daargelaten, bestaat uit al diegenen die hun voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen effectief in praktijk brengen, of ze nu kloosterling zijn of leek. Een oprecht toegewijde monnik heeft meer gemeen met een oprecht toegewijde lekenvrouw dan met zijn kloosterbroeders die de pij louter dragen omwille van de veiligheid en status die het verleent. Een hernieuwde Sangha dient samen te komen op basis van commitment, niet op basis van levensstijl.

Een verenigde Sangha op basis van toewijding/commitment

Toewijding is het fundamentele criterium voor behoren tot de Sangha, en geen andere overwegingen zoals leefstijl, geslacht, nationaliteit, opleiding, ras, of sociale klasse of kaste. In de eerste plaats betekent dit dat er geen hiërarchisch onderscheid kan zijn tussen kloosterlingen en leken. **Allen zijn gelijkwaardige leden van één enkele Sangha, zo lang ze oprecht en effectief toegewijd zijn aan de**

Drie Juwelen, in de zin van zichzelf systematisch toeleggen op de beoefening van de Dharma. ‘Sangha’ slaat niet alleen op de monastieke Sangha – meestal wordt daarmee de Bhikshu Sangha bedoeld, met uitzondering van de nonnen - maar op de gemeenschap van allen die effectief voor Toevlucht gaan naar de Boeddha, Dharma en Sangha.

Dit is vooral belangrijk met betrekking tot de plaats die vrouwen innemen in de Sangha. De traditionele boeddhistische wereld kent doorgaans een mindere plaats toe aan vrouwen. Volgens alle *Vinaya’s* moet de meest senior non buigen voor de meest junior monnik. Deze tradities kwamen voort uit sociale en economische omstandigheden die erg verschillen van de onze, waarin het voor vrouwen mogelijk is om een volledige en gelijkwaardige rol te spelen in het sociale, culturele, economische en politieke leven. Een hernieuwde Sangha dient mensen louter toe te laten op basis van hun toewijding, niet op basis van geslacht – ofschoon er misschien wel situaties zijn waar mannen en vrouwen ervoor kiezen om apart te wonen en te beoefenen, ongetwijfeld om praktische redenen. Geen enkele superioriteit, noch in spiritueel noch in organisatorisch opzicht, dient aan iemand toegekend te worden louter en alleen omdat ze een man of een vrouw zijn.

De Sangha overstijgt de wereldse categorieën. Betrekkingen binnen de Sangha zijn gebaseerd op de toewijding van mensen, op wat ze spiritueel en moreel waard zijn, niet op basis van toevalligheden zoals nationaliteit, ras, of economische klasse. **De ideale Sangha is een Sangha die zoveel mogelijk grenzen doorkruist, zodat de status, toegekend bij geboorte, afgebroken wordt.** Voor een eigentijdse Sangha is het bij elkaar brengen van mensen van verschillende achtergronden, met name internationaal, en het samen beoefenen van de Dharma als individuen die voor Toevlucht gaan naar de Drie Juwelen, één van de meest krachtige manieren van beoefening.

Soetra-stijl kloosterleven

Terwijl een hernieuwde Sangha geen speciale status zal toekennen aan wie dan ook alleen op basis van leefstijl, **wordt afstand doen toch hooglijk gewaardeerd en aangemoedigd**: dat wil zeggen, dat de levensstijl van iemand die afstand doet van het wereldse als zodanig gewaardeerd wordt, ook al kunnen de individuen die het beoefenen, alleen gewaardeerd worden op basis van wat ze zelf moreel en spiritueel waard zijn, en niet op basis van de manier van leven die ze leiden. Afstand doen is essentieel voor een dharmisch leven: om voortgang te boeken op het Pad, doet men zoveel mogelijk afstand van het wereldse, met al zijn verleidingen tot gehechtheid. Het is inderdaad waardevol wanneer sommige mensen ervoor kiezen om te leven zonder vele van de zaken die ons binden aan *samsara*. Het is echter dringend noodzakelijk om het kloosterleven in de boeddhistische wereld te vernieuwen, aangezien zaken als formalisme, conformeren aan autoriteit, en zorg om bezit en zelfs luxe – en soms zelfs uitgesproken hypocrisie – kunnen domineren. Omdat het volgen van bepaalde *Vinaya* regels, vastgesteld onder heel andere historische omstandigheden, de voornaamste definitie van het monastieke leven is geworden, is de onderliggende betekenis en doelstelling ervan vaak verloren gegaan. Toetreden als monnik of non betekent in werkelijkheid afstand doen van familie en bezittingen, zodat men met hart en ziel voor Toevlucht kan gaan en met zo weinig mogelijk afleiding. We hebben een nieuwe boeddhistische kloosterstijl nodig, niet zozeer gebaseerd op de *Vinaya* regels (maar wel de strekking ervan aanmoedigend), maar op de principes van de levensstijl van de Boeddha zelf, in overeenstemming met moderne omstandigheden.

We hebben, wat we zouden kunnen noemen, ‘soetra-stijl’ **kloosterleven** nodig – geïnspireerd door de manier van leven van de metgezellen van de Boeddha zoals dat wordt beschreven in de vroege geschriften. Het is raadzaam om voorzichtig te zijn in het voorschrijven van hoe ‘soetra-stijl’ monniken en nonnen zich zouden moeten gedragen, omdat omstandigheden nu eenmaal heel erg

variëren - en omdat het voorschrijven van iets altijd de kans biedt om te breken met de strekking ervan en er letterlijk aan vast te houden, zoals vaak het geval is bij het volgen van de *Vinaya* regels. We kunnen echter vijf principes onderscheiden die aan het werk zijn in het leven van iemand die met succes afstand doet van het wereldse leven:

- **Kuisheid:** kloosterleven wordt gedefinieerd door *brahmacharya*, maar dat betekent meer dan seksuele onthouding. Het verwijst naar een zeer positieve staat van vrij zijn van hebzucht. Kloosterlingen dienen niet enkel kuis te zijn, maar blij te zijn omdat ze het zijn. Teveel monniken en nonnen schipperen op verschillende manieren met hun eed op hypocritische wijze of ze zijn ongelukkig door de seksuele onthouding, met als gevolg allerlei psychologische- en gedrags-consequenties, die onderdrukking nu eenmaal met zich mee kan brengen;
- **Weinig bezittingen:** de 'soetra-stijl' monnik of non beperkt zijn/haar bezittingen tot wat ze onmiddellijk en echt nodig hebben om fysiek te kunnen overleven en om hun werk voor de Dharma te kunnen uitvoeren;
- **Eenvoudige levensstijl:** dit is met name belangrijk en moeilijk in de complexe en drukke moderne omgeving. In feite gaat het om het verwijderen uit je leven van alles wat je niet nodig hebt voor de beoefening van de Dharma, zodat er geen tijd verloren gaat met het louter ophopen en veilig stellen van bezittingen of met activiteiten die enkel afleiding zijn. Een eenvoudige levensstijl houdt geen ontbering of verloedering in. Een eenvoudig leven dient gezond te zijn en vol van ongecompliceerde, waardige en niet-dure schoonheid - een 'elegante eenvoud'. Je zou ook kunnen zeggen dat dit principe, samen met de anderen, goed is voor het milieu, want de kloosterling die de soetra-stijl volgt, heeft het

consumptiesysteem, dat de hoofdoorzaak is van onze huidige milieucrisis, vaarwel gezegd;

- **Geen carrière:** men aanvaardt het kloosterleven zodat men al zijn tijd en energie kan wijden aan de Dharma. Natuurlijk kan het zo zijn dat men een betaalde baan dient te hebben om genoeg te verdienen om van te kunnen leven, maar het werk is geen alternatieve focus voor je energie en ook geen middel voor verdergaande wereldse ambitie. Zij die met boeddhistische activiteiten bezig zijn, lopen een bepaald gevaar. Ze moeten ervoor zorgen dat ze van het kloosterleven geen carrière maken door ambitie te kanaliseren in geestelijk / kerkelijk voordeel en macht;
- **Gemeenschapsleven:** de monnik of non heeft afstand gedaan van huwelijk en gezin maar heeft nog wel vriendschap, emotionele warmte, en intimiteit nodig. Dergelijke sociale ondersteuning en betrokkenheid is afkomstig van hen die dezelfde levensstijl delen, samenlevend in residentiele spirituele gemeenschappen. Zonder dit soort gemeenschap is het erg moeilijk om een celibatair leven te handhaven en men loopt het risico om het ofwel op te geven of het te handhaven met een bepaalde mate van emotionele en instinctieve onderdrukking.

Zij die de eed van *brahmacharya* afleggen doen dat in de context van de voorschriften, die alle Boeddhisten zouden moeten proberen te volgen. Zij nemen de eed op zich als een speciale en meer intensieve beoefening van het derde voorschrift van het onthouden van seksueel wangedrag, dat door allen gevolgd wordt. Het is belangrijk dat we dit in gedachten houden. Elke oprechte Boeddhist beoefent de voorschriften, inclusief het voorschrift op seksueel gebied. **Elke Boeddhist dient inderdaad zo goed mogelijk te leven volgens de andere principes die hierboven beschreven zijn: weinig bezittingen, eenvoudige levensstijl, geen carrière, en indien niet in een**

gemeenschap levend, dan toch actieve deelname aan een Sangha in een context van diepe vriendschap.

Een alternatieve manier van leven creëren

De veranderende culturele, sociale en economische omstandigheden in de moderne wereld vereisen dat Boeddhisten vandaag de dag nieuwe instituten ontwikkelen om een dharmisch leven te leiden. Dit is vooral belangrijk omdat het inmiddels duidelijk is dat de manier van leven in rijke landen – een manier van leven waar mensen in opkomende economieën begrijpelijk naar streven en waartoe ze met grote snelheid toegang verwerven - de belangrijkste drijfjas is van onze milieuproblemen en van veel geopolitieke spanning. Moderne economieën zijn afhankelijk van toenemende vraag naar consumptie zodat economische groei blijft doorgaan – en die groei vereist het gebruik van meer energie en bronnen, wat dan weer leidt tot meer klimaat veranderend koolstofgebruik en meer spanning opbouwende strijd om schaarse grondstoffen. Het ziet er naar uit dat onze huidige manier van leven eenvoudig niet oneindig houdbaar is. **Boeddhisten kunnen een echt alternatieve manier van leven laten zien die weinig roofbouw pleegt op de planeet en die meer echte bevrediging geeft dan de moedwillig gestimuleerde ontevredenheid die de fundamentele basis is van ons huidige systeem.**

Ondanks het feit dat er tegenwoordig veel is wat het leiden van een dharmisch leven problematisch maakt, heeft het ook voordelen die benut kunnen worden bij het creëren van nieuwe boeddhistische instituties. De grotere flexibiliteit en vrijheid in vele hedendaagse samenlevingen biedt nieuwe mogelijkheden. Van oudsher hadden Boeddhisten slechts twee keuzes: een leven als leek, of monnik/non worden. Tegenwoordig zijn er veel meer mogelijkheden. Het is belangrijk om hen die in staat zijn een monastiek leven te leiden op een authentieke manier aan te moedigen en te ondersteunen. Sommigen echter, of misschien wel velen, zouden zich graag wijden aan een fulltime Dharma leven, maar zijn niet in staat om

brahmacharya in acht te nemen zonder zichzelf geweld aan te doen of zonder de huichelachtigheid die in de huidige monastieke Sangha's veel voorkomt. De meesten, die in die positie verkeren, hebben geen andere keuze dan trouwen, omdat dat gangbaar is in hun samenleving. Een huwelijk onder dergelijke omstandigheden beperkt doorgaans toch, in meer of mindere mate, de beoefening van de Dharma. In bepaalde delen van de wereld is het echter wel mogelijk om **'semi-renunciatie' als levensstijl** aan te nemen, waardoor het mogelijk wordt om de bovengenoemde vijf principes meer toe te passen dan in een gezin, maar niet helemaal zoals een monnik of non dat doet. Of dit haalbaar is of niet hangt af van de gangbare sociale conventies en economische omstandigheden. Maar in veel landen is het tegenwoordig mogelijk om, bijvoorbeeld, in een gemeenschap te leven zonder celibatair te zijn. Het is zeker mogelijk om als Boeddhisten met elkaar te werken. En een nieuw soort sociaal leven kan gecreëerd worden, waarin zelfs gezinnen heel anders opereren dan wat nu de norm is. Dit zijn nieuwe mogelijkheden die Boeddhisten vandaag de dag aan het verkennen zijn.

Het is met name belangrijk om nieuwe **alternatieve leefsituaties** te vinden, vanwege het verval in veel culturen van het traditionele gezin en de groei van toenemend geïsoleerde gezinnen, die steeds minder contact hebben met hun burens. Deze op zichzelf gerichte familie kernen zijn vaak voor alle betrokkenen ongezond. Voor velen in de hele wereld is het leven in de stad vaak eenzaam en sociaal gefragmenteerd. Deze omstandigheden zijn speciaal ongeschikt voor hen die proberen om een dharmisch leven te leiden, die de warmte, steun, aanmoediging en stimulatie van mede-Dharma-beoefenaars nodig hebben alsmede mogelijkheden voor het ontwikkelen van diepe spirituele vriendschappen. Een hernieuwd Boeddhisme kan onderzoeken hoe mensen op verschillende manieren kunnen samen wonen: bijvoorbeeld, zoals al eerder is gezegd, semi-monastieke residentiële gemeenschappen voor diegenen die niet getrouwd zijn maar ook niet de beoefening van *brahmacharya* op zich willen nemen – ongeacht of ze dat nu in een later stadium wel doen of niet. Het ligt voor de hand dat deze vaak het beste werken als mannen en

vrouwen in afzonderlijke gemeenschappen wonen. Residentiële gemeenschappen voor gezinnen is ook een mogelijkheid – alhoewel die om praktische redenen moeilijker te realiseren zijn. Eén van de belangrijkste gebieden die een modern Boeddhisme dient aan te pakken is het **economisch leven**. De meeste mensen brengen een groot deel van hun leven door in betaalde banen, vaak in de vorm van onaangename, saaie of stressvolle activiteiten. Bovendien is er vaak geen verband tussen hun werk en hun dharmisch leven en dit kan soms zelfs hun ethische principes aantasten. Nieuwe bedrijven moeten worden opgericht die het voor geëngageerde Boeddhisten mogelijk maken om hun werkend leven te transformeren in spirituele beoefening. In het oprichten van dergelijke bedrijven dient rekening gehouden te worden met een aantal principes:

- **Juist Levensonderhoud:** wat voor activiteit er ook ondernomen wordt; het mag niet leiden tot het breken van de ethische voorschriften en principes, zoals door de Boedha zijn beschreven in het Edele Achtvoudige Pad,
- **Dana:** het werk dat gedaan wordt, dient een echte bijdrage te leveren aan de wereld, door het vervullen van een aantal basis behoeftes, of als bijdrage aan het verminderen van het lijden, of door een financieel surplus te genereren dat gebruikt kan worden voor de verspreiding van de Dharma;
- **Creativiteit:** voor zover mogelijk dient het werk vervulling te geven aan hen die het verrichten, zowel voor het genereren van *dana* als het werk zelf;
- **Gemeenschap:** al degenen die voor de onderneming werken dienen collectief een Sangha-in-werking te vormen door met elkaar een gemeenschappelijk spiritueel perspectief en beoefening te delen;

- **Spirituele beoefening:** men dient zich in te spannen om het werk zelf te transformeren in een middel om de Dharma te beoefenen, door het bevorderen van zowel aandachtig gewaarzijn, emotionele positiviteit, inspiratie en inzicht in de aard van de dingen, en door een begrip van zelf-over-stijging door dienstbaarheid. Iedere Boeddhist dient ernaar te streven om zoveel mogelijk van deze principes in zijn/haar werkend leven toe te passen.

Een hernieuwd Boeddhisme dient een **alternatief** cultureel en sociaal leven aan te bieden. De boeken die we lezen, de films die we kijken, en de muziek waar we naar luisteren hebben allemaal een effect op onze houding en begrip. Cultuur vormt bewustzijn op een krachtige manier. Zoals we al zagen, kan cultuur een middel zijn voor het beoefenen van de Dharma, en het kan het zeker ondersteunen. De moderne beschaving maakt vermaak en afleiding mogelijk op een verbazingwekkende gemakkelijke manier tegen weinig kosten en voor een groot deel van de bevolking. Zelfs zeer arme mensen hebben betrekkelijk gemakkelijk toegang tot veel televisiekanalen en de laatste populaire liedjes. Het meeste van wat beschikbaar is heeft weinig culturele waarde. Vaak communiceert het juist de meest wereldse waarden en de grote oppervlakkigheid van de consumptie mentaliteit.

In veel landen is meer waardevolle cultuur beschikbaar voor hen die daar naar op zoek zijn, maar een nieuw Boeddhisme dient ervoor te zorgen dat het gemakkelijk toegankelijk is en dat het in verband staat met een dharmisch leven. Dit dient één van de functies te zijn van Dharma centra. Het voornaamste doel van dergelijke centra is het onderrichten en beoefenen van Boeddhisme, maar ze behoren ook een sociale en culturele functie te dienen. Zij die het Pad proberen te volgen hebben gelegenheden nodig om samen te komen met diegenen die hun commitment delen. En ze hebben gelegenheden nodig om cultuur te ervaren, die verder gaat dan de louter vermaak of afleiding waar de media bol van staan. Deze Dharma centra dienen toegang te verlenen tot film, toneelspel, poëzie, muziek en visuele kunst, die de essentie van de Dharma communiceren, zij het niet in formele

boeddhistische termen. Ze dienen bij te dragen aan het ontwikkelen van de esthetische gevoeligheid van haar leden, zodat ze beter in staat zijn om die kunstzinnige uitdrukkingvormen te waarderen, die meer de ware aard van de dingen weergeven.

Eén van de meest uitdagende culturele issues die Boeddhisten nu het hoofd moeten bieden is de moderne technologie en de invloed ervan op de ervaringen van mensen. De technologie die we gebruiken heeft een groot effect op het bewustzijn op verschillende manieren, en dit moet onder ogen gezien en onderzocht worden. Modern Boeddhisme dient hulp te bieden bij **het omgaan met technologie**, hoe gebruik te maken van de voordelen ervan en hoe de schadelijke effecten te vermijden. Tegelijkertijd dient een hernieuwd Boeddhisme de moderne media te gebruiken om haar boodschap over te brengen. Er is geen intrinsieke reden waarom film, televisie, radio en het internet niet gebruikt zouden kunnen worden om de Dharma te communiceren. De manier waarop nieuwe communicatietechnologie zich heeft ontwikkeld maakt het juist gemakkelijker en goedkoper om het te gebruiken. **Boeddhisten kunnen een groot effect hebben indien ze zoveel mogelijk mediaruimte innemen met items die goed gepresenteerd, aantrekkelijk zijn en daadwerkelijk inspireren.**

Een hernieuwd Boeddhisme dient de moderne wereld zoals die is het hoofd te bieden op een intelligente en vindingrijke manier. Daartoe dient gebruik te worden gemaakt van de gelegenheden die zich voordoen in de huidige omstandigheden om een leven te ontwikkelen dat helemaal is gebaseerd op de Dharma, dat een echt alternatief is voor de consumptiemaatschappij. Een dergelijke levensstijl vereist de steun van een aantal instituten zoals woongemeenschappen, bedrijven gericht op ethisch levensonderhoud, en Dharma centra die met elkaar een nieuwe of model-samenleving vormen, te midden van de wijdere samenleving – **de kern van een nieuwe samenleving** wereldwijd. Dit heeft drie functies:

1. Het treffen van voorzieningen voor hen die zich al aan de Dharma gecommitteerd hebben om meer vooruitgang te boeken op het Pad;
2. Het creëren van een basis om de Dharma verder te verspreiden in de wereld;
3. Het tonen van alternatieven voor de consumptiemaatschappij als model voor hoe de hele wereld eruit zou kunnen zien.

In de wereld van nu zou de functie van deze boeddhistische gemeenschappen binnen de bredere samenleving gezien kunnen worden als een replica van de functie van de kloosters in veel traditionele boeddhistische culturen. Ze zouden voorzien in verzamelpunten en vertrekpunten: oases waar allen zich kunnen laven en een basis van waaruit de hele woestijn tot bloei kan komen.

Transformeren van de wereld

Het uiteindelijke ideaal van de Sangha is om de samenleving overal te veranderen in een nieuwe samenleving; om de hele wereld te transformeren naar het land van de Dharma – tot een ‘Zuiver Land’. Boeddhisten zouden nooit moeten rusten tot dit doel is bereikt – hoe onmogelijk veraf, zelfs wereldvreemd, het ook lijkt. Vanouds wordt gezegd dat velen zich aan deze taak, gedurende vele levens, gewijd hebben. En er is geen reden waarom de Boeddhisten van nu niet hetzelfde perspectief zouden kunnen hebben. Dit betekent, in directe en praktische termen, dat, zodra er een omgeving is gevestigd die het leven en de beoefening van de Dharma van de gecommitteerde kernleden ondersteunt, elke inspanning erop is gericht om de omringende samenleving te transformeren. Dit vereist dat we ons heel direct richten op de situatie om ons heen, actief proberen om die ten goede te veranderen op basis van de Dharma.

De eerste taak/verplichting is dan ook om de Dharma wijd en zijd beschikbaar te maken, in een zo helder en toegankelijk mogelijke vorm. Het dient met name aantrekkelijk te zijn voor allen die behoefte hebben aan een meer betekenisvol leven. Vele, vele mensen voelen een diepe onrust omdat ze geen antwoorden hebben op de fundamentele levensvragen. Velen zijn niet langer overtuigd van de oplossingen die geboden worden door de godsdiensten waar ze mee opgegroeid zijn. Velen zijn gedesillusionneerd door het leiden van levens die enkel rekening houden met de conventionele verwachtingen. Ze missen echter begeleiding en aanmoediging om hun leven te wijden aan iets dat meer vervulling geeft. De Dharma kan hun honger voeden en de Sangha kan hen helpen bij hun inspanningen om een beter leven te leiden. We moeten zo actief mogelijk uitreiken naar zoveel mogelijk mensen.

Als een groot aantal mensen op deze manier een dharmisch leven leiden, in welke mate dan ook, zal dat een zeer groot effect hebben op de maatschappij als geheel. Het is echter niet voldoende om daarop te zitten wachten. Velen, waar dan ook, lijden verschrikkelijk, door onrechtvaardigheid, geweld, armoede, uitsluiting en vooroordelen. Vanuit mededogen is het onze taak om hen te helpen om nu aan hun lijden te ontkomen. Dit kan op twee manieren gebeuren: door hen de directe materiële hulp te bieden die ze nodig hebben om hun problemen het hoofd te bieden en door hen te helpen zichzelf voortaan te helpen. Boeddhisten kunnen beide doen.

We hebben hier een belangrijk voorbeeld van de kracht van de Dharma om de levens van hen die erg achteruit gesteld zijn, te transformeren. In 1956 bekeerden miljoenen 'Dalits' in India - onderdrukte mensen van de laagste kaste - zich tot Boeddhisme onder het leiderschap van Dr. B. R. Ambedkar, om aan het stigma van 'onaanraakbaarheid' te ontsnappen, waartoe ze binnen het Hindoestaanse kastesysteem veroordeeld waren. In de daarop volgende vijftig jaar hebben ze hun status enorm veranderd door de moed en het vertrouwen die de Dharma hen heeft gegeven.

Armoede en onderdrukking maken mensen vaak passief en fatalistisch, met name wanneer hen wordt bijgebracht dat het hun religieuze plicht is om dat te aanvaarden, zoals bijvoorbeeld in India verteld wordt aan hen, die onderaan de kastehiërarchie leven. De meest fundamentele boodschap van de Dharma is dat we ieder verantwoordelijk zijn voor onze eigen toekomst. Natuurlijk kunnen we niet verantwoordelijk gehouden worden voor het feit dat we in armoede worden geboren of het mikpunt zijn van het vooroordeel van anderen. Maar we kunnen wel bepalen hoe we reageren op onze situatie en hoe we ontkomen aan ongunstige situaties. De Dharma ontkent onmiddellijk dogma's over natuurlijke ongelijkheid. De ene mens is niet beter dan de andere alleen omdat hij of zij in een rijkere of meer invloedrijke kaste, klasse of ras is geboren. Wat de ene mens beter maakt dan de andere is hun morele waarde, niet hun geboorte.

De boodschap van de Dharma geeft een onmiddellijk gevoel van vertrouwen en moreel zelfvertrouwen, zonder geweld of disharmonie te prediken. Dit heeft een enorm effect. Het geeft mensen de moed om zichzelf door hun eigen inspanningen uit armoede en onderdrukking te tillen, precies zoals de volgelingen van Dr Ambedkar dat gedaan hebben sinds hun bekering – hetgeen op de langere termijn veel effectiever is dan het geholpen worden door anderen. Deze boodschap dient meer wijdverbreid gehoord te worden door al die vele mensen in de hele wereld die buitengesloten worden van de voordelen die de samenlevingen, waarin ze wonen, bieden.

De Dharma kan de onderdrukten helpen om zichzelf te verheffen. Maar Boeddhisten dienen ook het systeem aan te pakken waarbinnen sommigen worden gedwongen te lijden onder de handen van anderen. Een hernieuwd Boeddhisme dient de aard van de samenleving en haar eigen rol daarbinnen te erkennen. Een maatschappij wordt niet zozeer in stand gehouden door het systeem waardoor het wordt geregeerd of de wettelijke structuur waarmee de orde wordt gehandhaafd – ofschoon deze wel een belangrijk effect hebben. Binnen een slechte samenleving kunnen zelfs een goede grondwet en een goed rechtsstelsel corrupt gemaakt worden. De waarde van een samenleving

wordt hoofdzakelijk bepaald door de waarden die het merendeel van de burgers delen, en met name de meest invloedrijke burgers. Een rechtvaardige en vrije samenleving ontstaat omdat burgers over het algemeen rechtvaardigheid en vrijheid waarderen, en besluiten om zelf te handelen op basis daarvan, zonder de dwang van de wet. Waarden zoals vrijheid en rechtvaardigheid worden op zich weer gedragen door meer fundamentele zienswijzen over de aard en betekenis van het menselijk leven en van onze relatie tot elkaar. De manier waarop we naar het leven kijken bepaalt onze waarden en dat bepaalt weer ons gedrag. De zienswijze van het grootste aantal bepaalt de waarden die over het algemeen de bovenhand hebben en de sociale relaties die daarvan het resultaat zijn. Het is de taak van Boeddhisten om de dharmische kijk op het leven en de waarden die daaruit voortvloeien te bevorderen. We kunnen proberen om het dharmisch inzicht in hoe het leven werkelijk in elkaar zit in de openbare discussies in te brengen. We kunnen zo wijdverbreid mogelijk communiceren dat acties gevolgen hebben, in overeenstemming met hun vaardige of onvaardige aard. De wet van karma beschrijft eenvoudig wat er gebeurt: het is de morele wet die beschrijft hoe onze daden in de toekomst een effect op ons hebben, net zoals de wet van de zwaartekracht beschrijft wat er met een steen gebeurt als die valt. Voor Boeddhisten is ethiek onderdeel van hoe de dingen zijn. We moeten dit perspectief zoveel mogelijk communiceren.

We moeten ook communiceren dat mensen tot spirituele groei in staat zijn en dat die groei hoofdzakelijk bestaat uit het overstijgen van het zelf. Een dergelijke groei is net zo essentieel voor mensen als voor een plant – waaruit volgt dat gebrek aan groei onnatuurlijk is en nadelige consequenties heeft. We groeien volgens bepaalde wetten die impliciet zijn in hoe de dingen zijn. Onze menselijke groei gehoorzaamt aan het principe van afhankelijk ontstaan: het Pad zelf wordt bepaald door wetten. We dienen enkel de wetten, die te maken hebben met groei, in ons leven toe te passen. Dan zullen we meer en meer geluk en vervulling ervaren.

De ultieme betekenis en doel van de menselijke samenleving is de groei van de individuen in die samenleving – groei in creativiteit, liefde, mededogen en wijsheid. Als die groei bij veel mensen plaats vindt, zal de samenleving stabiel zijn omdat de fundamentele menselijke waarden algemeen gedeeld worden, waardoor tegengestelde belangen afnemen.

Als Boeddhisme wordt vernieuwd kan het gemakkelijker zijn invloed sterker doen gelden binnen samenlevingen over de hele wereld, en op die manier waarden inbrengen die het welzijn van allen bevorderen. Dit vereist dat Boeddhisten een stem hebben in de politiek, de media en de kunsten. Boeddhisme kan waarden als verdraagzaamheid en gelijkheid bevorderen, en zo verzekeren dat niemand onnodig lijdt ten gevolge van de toevalligheden bij hun geboorte: ras, kleur, klasse, geslacht, seksuele oriëntatie, fysieke handicap. Het kan in de hele samenleving vrede en harmonie bevorderen en een geest van vriendelijkheid en samenwerking. En het kan ook cultuur, onderwijs en kunst bevorderen als middel voor een hoger menselijk leven.

Van oudsher heeft Boeddhisme gewerkt binnen wat voor politiek of sociaal systeem het zichzelf ook bevond, allereerst binnen de groeiende monarchieën van de Ganges vlakte. Maar het kan ook de moderne democratie met hart en ziel omarmen, omdat democratie op z'n best is gebaseerd op waarden die Boeddhisme helemaal steunt: respect voor elk individu ongeacht geboorte, morele vrijheid en verantwoordelijkheid, sociale harmonie. Bovendien heeft democratie de Dharma dringend nodig. Als democratie meer wil zijn dan enkel een arena voor wedijverende, op zichzelf gerichte belangen, heeft het een serie idealen nodig, die gedeeld worden.

De wereld is in toenemende mate pluralistisch en het is steeds minder mogelijk om landen te grondvesten op basis van raciale en historisch-culturele waarden. Wat nodig is, is een grotere visie op het menselijk bestaan die het democratisch proces weer tot leven brengt: een visie op het algemeen welzijn dat meer is dan enkel het materiële. De Dharma biedt dit boven alles, niet op basis van een geloof in een

openbaring of autoriteit, maar op basis van een analyse van de aard van het leven die voor het verstand te begrijpen is en die door ervaring bevestigd kan worden.

De Dharma ademt de geest van de eeuw en geeft er het beste uitdrukking aan. Het is onze plicht om de Dharma te doen horen.

Hoofdstuk 6

De principes van een boeddhistische vernieuwing

De principes, samengevat in dit manifest, zijn de principes waarop de Triratna Boeddhistische Gemeenschap is gebaseerd en zij vormen de basis van waaruit we met elkaar proberen te werken. Sinds de oprichting van onze gemeenschap, hebben we enig succes geboekt in het creëren van het soort boeddhistische beweging waarnaar deze principes verwijzen – ook al is er veel dat niet aan deze idealen voldoet en nog zo veel meer te doen.

Het is onvermijdelijk, in een klein boekje als dit, dat de principes in het kort worden weer gegeven en zonder een volledige verklaring of argumentatie. Toch geloven we dat ze op de het hele Boeddhisme van toepassing zijn. We nodigen graag alle Boeddhisten uit, die net als ons de wens hebben om het medicijn van de Dharma zo wijdverbreid mogelijk beschikbaar te maken voor de moderne wereld en die de boeddhistische traditie willen vernieuwen zodat het een substantieel verschil kan maken voor het leven van vandaag, om een dialoog met ons aan te gaan. Als we met genoeg mensen zijn, die zich samen bezig houden met deze vernieuwing, zullen we mogelijk in staat zijn om een belangrijke bijdrage te leveren aan de toekomst van de mensheid in deze cruciale tijd.

Voor verdere informatie:

In het Nederlands:

www.bcatiratna.nl : Boeddhistisch centrum Amsterdam

www.triratna.nl/arnhem : Boeddhistisch centrum Arnhem

www.triratna.be : Boeddhistisch centrum Gent

www.triratna.nl/groningen : activiteiten Groningen

hpouli@planet.nl : meditatiegroep Ameland

anneke63@quicknet.nl : meditatiegroep West Grafdijk

www.boeddhanatuur.nl : boeddha natuur kampeerretraites

www.de3juwelen.org : vertaling van boeken van Sangharakshita en andere Ordeleden in het Nederlands

www.mettavihara.nl : Triratna retraitecentrum Hengstdijk

In het Engels:

www.thebuddhistcentre.com : informatie en nieuws over de Triratna Boeddhistische Gemeenschap

www.sangharakshita.org : artikelen, informatie, en nieuws over Urgyen Sangharakshita

www.subhuti.info : artikelen, video, informatie, en nieuws over Dharmachari Subhuti

www.windhorsepublications.com : boeken door Sangharakshita, Subhuti en andere leden van de Triratna Boeddhistische Orde in het Engels

www.freebuddhistaudio.com : lezingen door Sangharakshita, Subhuti en andere leden van de Triratna Boeddhistische Orde

www.videosangha.net : video's van lezingen door Sangharakshita, Subhuti en andere leden van de Triratna Boeddhistische Orde

De wereld van vandaag verschilt enorm van de wereld waarin het Boeddhisme is ontstaan en tot bloei is gekomen. Tegenwoordig beoefenen en onderrichten Boeddhisten in een tijdperk van urbanisatie, globalisatie, massa communicatie en snelle technologische verandering. De uitdaging voor de huidige Boeddhisten is om effectieve manieren te vinden om de Dharma te communiceren en te beoefenen in deze nieuwe omstandigheden. Wat nodig is, is een vernieuwing van Boeddhisme.

Als antwoord op deze uitdaging is in 1967 in Londen de Triratna Boeddhistische Gemeenschap opgericht door Urygen Sangharakshita. Dit boekje is een korte samenvatting van de voornaamste principes op basis waarvan deze nieuwe boeddhistische beweging tot stand is gekomen en die sindsdien voortdurend een inspiratiebron zijn geweest. Deze vernieuwingsprincipes zijn mogelijk van belang voor al onze broeders en zusters die de Dharma uitdragen in deze moderne wereld.

Subhuti heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van de Triratna Boeddhistische Gemeenschap in het Westen en in India, door zijn boeken en artikelen, door zijn onderricht en door zijn bijdrage aan de vestiging van vele van haar structuren/instituten. Subhuti heeft zo'n veertig jaar lang nauw samen gewerkt met Urygen Sangharakshita en dit boekje is de vrucht van hun meest recente samenwerking.

www.de3juwelen.org